

ZiKo is de max!

Kijken door de ogen van een kind

Bij een vorige inspectie van Kind & Gezin kregen we de opmerking dat de kinderen te weinig vanuit zichzelf speelden en dat de activiteiten te veel gestuurd werden door impulsen en initiatieven van de begeleiders. Dat was voor ons de aanleiding om met het ZiKo aan de slag te gaan.

Proces

Om te beginnen hebben we, na een eerste vorming van het CEGO, een kinderdagverblijf bezocht dat al langer ervaringsgericht werkte. Daar waren we erg van onder de indruk en het bezoek heeft ons geïnspireerd om actie te ondernemen. De herinrichting van onze opvangruimte was een eerste concreet werkpunt.

De veranderingen die daaruit voortvloeiden, zorgden aanvankelijk echter voor meer chaos. We hadden ons voorgenomen verschillende hoekjes te creëren, net zoals we gezien hadden tijdens ons bezoek. Maar wat bleek? De kinderen leken niet in die hoekjes te kunnen spelen, ze gooiden met het speelgoed, als begeleider had je geen overzicht meer ... Al die problemen zorgden ervoor dat alle hoekjes binnen de kortste keren weer uit de ruimte verdwenen waren.

De waarde van het ZiKo

De essentie van het ZiKo is 'kijken naar kinderen'. Wat tonen ze met hun gedrag? Wat willen ze ons vertellen? Dat uitgangspunt heeft ons verder geholpen. De focus lag niet op de organisatie (veiligheid), maar op het kindperspectief. We stelden ons pertinent de vraag wat de kinderen deden. Hoe intens

was hun spel? Zo zagen we een kind met een pop zeulen, maar er was geen laag tafeltje, geen luier, geen verzorgingskussen, geen lotion ... We vroegen ons af hoe we bij dat kind ook hoge betrokkenheid teweeg konden brengen. We begonnen de hoeken in te richten met materiaal dat het spel dat de kinderen al toonden rijker en intenser kon maken.

Vroeger was de speelruimte een centrale zaal waarin de kinderverzorgsters de kinderen speelgoed aanreikten. Die ruimte hebben we opgedeeld in speelhoeken (volgens leeftijdsgroepen) met aangepast materiaal. Voor de baby's richtten we leuke ontdekhoekjes in, de peuters kregen een poppenhoek, een Bob De Bouwer- en een keukenhoek ... De kinderen tonen zich sedertdien veel meer betrokken en nemen vaker initiatief. Bovendien heeft werken met het ZiKo een grote ommekeer in het denken van de medewerkers teweeggebracht. Voorheen werd er vaker gedacht vanuit organisatie, terwijl nu de klemtoon ligt op het standpunt van een groep kinderen waarin elk individu een eigen plaats heeft: een gigantische stap voorwaarts in het werken aan kwaliteit. Dat heeft tot heel concrete organisatorische veranderingen geleid in het voordeel van de kinderen. Zo gingen ze in het verleden altijd heel vroeg (rond half elf) aan tafel om zeker tegen elf uur met het eten te kunnen beginnen. Sinds er via het werken met het ZiKo nieuwe afspraken werden gemaakt, gaan de kinderen pas aan tafel als de soep bij wijze van spreken klaarstaat. Zo hebben ze meer effectieve speeltijd. Ook na het eten kunnen ze trouwens nog even spelen voor ze in hun bedje gaan en als ze wakker worden, mogen ze opstaan en beginnen te spelen. De kinderen worden niet verplicht om in bed te blijven omdat dat

gemakkelijker is voor de organisatie. Om dat allemaal te kunnen realiseren is er geschoven met de werkuren van de medewerkers, zodat die op deze momenten meer optimaal beschikbaar zijn. Deze ingrepen hebben een enorme impact gehad op het welbevinden van de kinderen.

Enkele valkuilen bij de start

Regels en afspraken

Aanvankelijk was er verwarring omtrent het stellen van grenzen en het voorschrijven van regels binnen het ervaringsgericht werken. Dat je de kinderen divers en toegankelijk materiaal aanbiedt, wil immers niet zeggen dat ze zomaar kunnen doen en laten wat ze willen. Spelen waarmee je wilt, betekent niet dat je zomaar iets stuk mag maken of iemand mag kwetsen. Om de goede sfeer en het welbevinden van de kinderen te bewaken blijft er een kader nodig. Structuur en begeleidingsstijl spelen daarin een belangrijke rol. Dat inzicht is geleidelijk aan gegroeid.

Overvolle hoeken

Bij de start dachten we dat een rijk aanbod gelijkstond met een grote hoeveelheid materiaal. Al het speelgoed dat in de kasten stond, werd in de leefruimte gezet: één bedje met wel zeven poppen, een keukentje met zeker dertig potjes en pannetjes, een automat met twintig dezelfde auto's ... Dat bleek niet te werken, integendeel, het overaanbod zorgde vaak voor chaos en stereotiep spel bij kinderen. Ze gingen bv. tegen de blokjes trappen in plaats van er iets mee te bouwen. Geleidelijk aan kwam het inzicht dat 'minder meer' kan betekenen en begonnen we meer diversiteit in een weliswaar kleiner aanbod te brengen. Een goede tip voor ieder die een keukentje voor z'n peuters wil inrichten: doe dat zoals je het thuis ook zou inrichten: met een fruitschaal in plaats van een hele bak fruit, met enkele bordjes, potjes, pannetjes ... maar geen hele batterij!

Hoekenwerk is niet voor jonge kinderen

Deze opmerking werd aanvankelijk vaak gemaakt: "Hoekenwerk, da's toch voor de school! Zulke jonge kinderen kunnen toch nog niet mooi in de hoekjes blijven spelen. Is dat dan wel zinvol?" Toch zagen we dat de hoekjes de betrokkenheid bij heel wat kinderen deden stijgen. Tegelijk moet je realistisch zijn en beseffen dat jonge kinderen tussen 0 en 3 jaar een enorme motorische evolutie doormaken. Op zeer korte tijd maken ze de overgang van hulpeloos spartelen op de mat naar zelfzeker rondstappen en lopen. Ze zijn gefascineerd door hun eigen mobiliteit.

Ze willen zich zelfstandig verplaatsen. In hun spel tonen ze plezier in bewegen. Ze willen hun speelgoedjes rondragen. Hun spel spreidt zich uit over verschillende hoeken. Je kunt dan ook niet anders dan spel in de verschillende hoeken toelaten.

Wat denkt de begeleiding ervan?

Het ZiKo implementeren gaat niet van een leien dakje. Vaak is het een proces van vallen en opstaan en je moet je team meekrijgen. Bij een vernieuwing neemt elk individu immers z'n voorgeschiedenis en eigen overtuigingen mee. In ons team zaten mensen die van het eerste uur overtuigd waren, meteen de waarde van de vernieuwde aanpak inzagen en stelden: "Vroeger waren er heel wat kinderen die zich verveelden, terwijl je dat nu niet meer hebt. Als kinderen zich beginnen te vervelen, is dat een duidelijk signaal dat je iets aan je aanbod moet doen." Een pasafgestudeerde begeleidster vond werken met het ZiKo waardevol omdat ze de kinderen beter individueel kon leren kennen doordat er geen verplichte activiteiten meer waren. Door samen te spelen kreeg ze een goed beeld van elk individueel kind. Maar ook een begeleidster die jarenlang in een 'clean' lokaal had gewerkt en zich aanvankelijk nogal verzette tegen de vernieuwing, begon gaandeweg de sterktes in te zien: ze kon, tot haar verwondering, niet anders dan vaststellen dat het lokaal veel gezelliger was en dat de kinderen al op zeer jonge leeftijd tot spel kwamen, dat baby's op ontdekking gingen, rondkropen, rondkeken ... Als ze nu wil weten of iets effectief werkt, kijkt ze naar haar kinderen. Haar lokaal met de hoekjes is nooit af. De overtuiging is er gekomen door de link te leggen met haar eigen leven. Door vast te stellen dat ze als volwassene eigenlijk ook vaak haar interieur veranderende (op het ritme van de seizoenen) kwam het inzicht dat ook de opvangruimte geregeld verandering nodig had. Geleidelijk aan raakten zo alle medewerkers overtuigd van de waarde van ervaringsgericht werken. We hopen dan ook de weg die we met het ZiKo zijn ingeslagen nog lang te kunnen bewandelen.

Marina De Greef

pedagogisch medewerker KDV Sint-Jacob (verhaal)
Leuven

Bart Declercq

CEGO-medewerker (redactie)